

Kurteya medyayê ya projeyê ji bo piştgirîkirina girêdanên mexdûran

Hejmar: 5 || 1 Çileya 2025 - 31 Adara 2025

Wêneyên kesên winda li Meydana Merceh li navenda Şamê (El Cezîre)

Hewldanên hevkar ên komeleyên qurbaniyan di pêkanîna edaletê de piştî hilweşîna rejîma Esad

Destpêk:

Hilweşîna rejîma Esad li Sûriyê di mijara kesên winda de guhertinên girîng bi xwe re anî, zindan û navendên girtinê yên rejîmê hatin valakirin û hejmarek gorên komî yên ku termên qurbaniyên windabûna bi zorê tê de ne hatin dîtin. Rêxistinên navneteweyî, hin rêxistinên civaka sîvil ên Sûriyeyî û komeleyên qurbaniyan jî derfet dîtin ku bikevin Sûriyeyê, li ser erdê bixebitin û rasterast bi malbat û xizmên kesên winda re têkilî daynin.

Tevî van pêşketinan, bi hezaran malbatên Sûriyeyî hîn jî ji sûcên windakirina bi darê zorê, îşkence û muameleya xerab ji destê cûrbecûr hêzên de facto li Sûriyê êş dikişînin. Zindanên van partiyan ji bo lêpîrsinê girtî ne, di heman demê de bi dehan gorên komî hene ku ji bo eşkerekirin û misogerkirina edaletê ji bo hemî qurbaniyan û malbatên wan hewldanên berfireh hewce dikin.

Li ber çavan van veguherînan, rêxistinên civaka sîvil û komeleyên qurbaniyan ji bo ji nû ve avakirina tevna civakî û bi rêya belgekirina bînpêkirinan û dabînkirina piştgiriya ji qurbaniyan û malbatên wan re dixebitin. Ev rêxistin û komele di heman demê de dibin alîkar ku rastiyan eşkere bikin û piştrast bikin ku sûc dubare nebin, bi vî awayî beşdarî edalet û vejîna neteweyî dibin. Ji bilî dabînkirina piştgiriya yasayî û derûnî, û pêşvebirina nîrxên demokrasîyê û mafên mirovan ji bo misogerkirina pêşerojek aram û geş ji bo Sûriyê.

Ev belge bi desteka dêranê ji aliyê Yekîtiya Ewropê hatiye amadekirin. Îçerîya vê belgeyê temamen di bersîbiya Navenda Sûrî ya Ragihandîna Azadiya Ragihandinê de ye û bi hîç şêkîlî nikare bê wate kirin ku diyar dike rewsê Yekîtiya Ewropê.

Di çend mehên borî de, komeleyên qurbaniyan hewlên berfireh dane ji bo çareserkirina pirsgirêka kesên wînda, bînpêkirinên ku ew rastî wan hatine belge kirine û çalakiyên parêzvaniyê li ser asta herêmî û navneteweyî pêk anîne da ku zextê li aliyên peywendîdar bikin da ku çarenûsa kesên wînda eşkere bikin, û her weha daxwaza avakirina dezgehek neteweyî ya berpirsiyar ji bo şopandina dozê li Sûriyê kirine. Herwiha, van komeleyan kampanyayên hişyarkirinê ji bo parastina gorên komî û bilindkirina hişmendiya li ser mafên kesên wînda, malbatên wan û qanûnên têkildarî vê mijarê organîze kirine, bi vî awayî beşdarî bilindkirina hişmendiya giştî û piştgirîkirina pêvajoyên başbûn û lihevhatina neteweyî li Sûriyeyê bûne.

Nûçeyên li ser mijara windahiyên bi zorê yê li Sûriyê:

Berevaniya Sivil a Sûriyeyê termên mirovan ji goreke komî li Şamê berhev dike. Aris Messinis/AFP/Getty Images

Gorên komî li Sûriyê

Piştî hilweşandina rejîma Esed, gorên komî hatin dîtin ku tê de termên bi hezaran jin û mêrên Sûrî yê ku ji aliyê hêzên rejîma berê ve hatibûn girtin an jî bi zorê winda bûbûn, hebûn. Ew bi awayekî sistematîk hatin îdamkirin, bi zanibûn nasnameyên qurbanîyan veşartin û sûcên li dijî wan hatine kirin veşartin, ev yek jî ji bo malbatên wan dijwar kir ku çarenûsa wan an jî cihê veşartina wan diyar bikin. Her çend hejmara rastîn a gorên komî li Sûriyeyê ne diyar e jî, hejmara herî mezin a ku piştî hilweşîna rejîmê hatine dîtin li parêzgehên Şam, Heleb, Dera û Humsê hatine belavkirin.

Gorreke komî li Şamê, Sûriyeyê, di 12ê Kanûna Pêşîn a 2024an de hat dîtin. / Ajansa Anadoluyê

Vedîtina gorên komî bûye sedema bangên komeleyên qurbanîyan û rêxistinên civaka sivil ên Sûriyeyê ku goran biparêzin û cihan bi baldariyek mezin bi rê ve bibin da ku pispore bikaribin bi rêkûpêk lêkolîn bikin û delîlan ji bo pêvajoyên dadmendî û hesabpîrsînê yê potansiyel biparêzin.

Di vî warî de, [Yasmen Almashan](#), rêvebera Malbatên Caesar, got, “Ev mijarek pir hesas e ji bo me, ji ber ku ew nîşan dide ku ew kesên ku em bi salan li benda wan bûn, dibe ku di nav miriyên di van goran de bin.” Almashan girîngiya eşkerekirina çarenûsa windayan tekez kir, û destnîşan kir ku eger ew bimirin, divê termên wan ji bo rêzgirtina li qurbanîyên wan werin veşartin û radestî malbatên wan werin kirin.

Ahmad Helmi, rêveberê Inîsiyatîfa Ta’afî (Bêtirbûn), rave kir ku parastina van cihan ne tenê ji bo parastina rûmeta miriyan, lê di heman demê de ji bo avakirina bingehek rastî û hesabpîrsînê ji bo zindiyan jî girîng e. Helmy tekez kir ku ev pêvajoyê ne bilez e û ne jî erzan e, û got, “Ew karekî dirêj e ku dê bi salan bidome û hevkarîya bi rêxistinên navneteweyî yê wekî Komîteya Navneteweyî ya Xaçê Sor û Weqfa Serbixwe ya Kesên Winda li Sûriyeyê re vedihewîne.” Rola van saziyan ew e ku hewlên hemû aliyên ku li ser vê mijarê dixebitin hevrêz bikin.

Fermaneke nû ya girtinê li dijî Beşar Esed bi tohmata tawanên şer hat derxistin

Di 20ê Çileyê 2025an de, dadwerekî lêpîrsînê yê Fransî [fermana](#) girtina nû ji bo Serokê ji kar dûrxistî Beşar Esed bi tohmata hevkarîya di tawanên şer de derxist. Ev yek piştî lêpîrsîneke dadwerî ye ku di sala 2017an de piştî gilînameyekê ji aliyê Omer Ebû Nabût, kurê qurbaniyê, Selah Ebû Nabût, ku di 7ê Hezîrana 2017an de di êrîşêke bombeyî ya bermîl a hikûmeta Sûriyê de li ser bajarê Derayê hat kuştin, dest pê kiriye. Navenda Sûriyeyî ya Medyayê û Azadiya Derbirînê wekî aliyekî sîvil beşdarî dozê bû, beşdarî dosyaya dozê bû û delîl û şahidiyên piştgirî pêşkêş kir. Lêpîrsînê destnîşan kir ku ev êrîş beşek ji stratejiyêke sistematîk bû ku dibistan, nexweşxane û binesaziya sîvil hedef digirt, û di navbera 3 û 17ê Hezîrana 2017an de di êrîşên asmanî û bejayî yên li ser Derayê de zêdetirî 2,000 sîvil hatin kuştin.

Wêneyekî parçekirî yê Beşar Esed li Heleb, Sûriye. (Mehmûd Hasno/Reuters)

Hêjayî gotinê ye ku ev fermana girtinê duyemîn fermana girtinê ye li dijî Beşar Esed li Fransayê bi tohmata hevkarîya di tawanên şer de, piştî fermana girtinê ya ku di Cotmeha 2023an de di doza têkildarî êrîşên kimyayî yên li ser Xûtayê di Tebaxa 2013an de li dijî wî hatibû derxistin. Gilîname piştî rêze kiryarên yasayî yên ku ji hêla dadweriya Fransî ve li dijî rayedarên Sûrî hatine kirin tê. Fermanên girtina navneteweyî ji bo şeş efserên payebilind ên Sûrî di navbera salên 2023 û 2024an de bi vê dozê ve girêdayî hatine derxistin. Dadgehên Fransî her wiha bi tevahî 14 fermanên girtinê ji bo gumanbarên payebilind ên rejîma Sûrî derxistine.

Weqfa Serbixwe ya Kesên Winda li Sûriyeyê serdana Şamê dike

Karla Quintana, Seroka Weqfa Serbixwe ya Kesên Winda li Sûriyeyê, serdana xwe ya [yekem](#) a Sûriyeyê roja Yekşemê, 10ê Sibata 2025an bi dawî kir. Ew bi tîma saziya serbixwe, pisporên navneteweyî yên zanistên dadwerî û sûc, û endamên malbatên kesên winda, û her weha bi aliyên peywendîdar ên sereke re, di nav de rayedarên Sûriyeyê, rêxistinên civaka sîvil, Heyva Sor a Erebî ya Sûriyeyê, Kaskên Spî, û Komîteya Navneteweyî ya Xaçê Sor re civiya. Quintana spasîya xwe ji bo hevkarîya wan û nîqaşên wan ên eşkere anî ziman, ku tê de pêwîstiya hevrêzkirina hewildanên di navbera aktorên têkildar ên ku li ser vê mijarê dixebitin û rol û xebata pêşerojê ya Weqfê li Sûriyê jî hebû. Di vê serdana yekem de, tîma Weqfa Serbixwe serdana Daraya û taxa Tadamon, serdana girtîgeha Sednaya û goristana Pira Bexdayê li derdora Şamê kir.

Karla Quintana, Seroka Weqfa Serbixwe, serdana Meydana Merjeh li Şamê dike. © IIMP

Di dema serdanê de, şandeya Weqfa Serbixwe di 6ê Sibata 2025an de li paytexta Sûriyeyê Şamê bi çend komeleyên qurbanî û rizgarbûyan re, di nav wan de Komeleya [Release Me](#), Komeleya [Caesar Families](#) û Komeleya [Taafi](#), hevdîtinek li dar xist. Di civînê de, rêxistina serbixwe şahidiyên bi dehan malbatan li ser têkoşîna wan a ji bo dîtina hezkiriyên xwe û fikarên wan ên li ser dozê bihîst. Karla Quintana rola Weqfê di piştgiriya hewildanên hevkarîya navneteweyî û xebata li kêleka hikûmet û komên herêmi de, bi girîngî da xuyakirin, da

ku pêşeroja welêt berî her tiştî ji hêla gelê Sûriyeyê ve were şekildan. Wê piştrast kir ku weqf dê «proyekê pêşkêşî rayedaran bike da ku bi hem rayedaran û hem ji malbatan re nîqaş bikin, da ku di hewildanên kolektîf de ji bo diyarkirina çarenûs û cihê windayan bibin alîkar, û rê li ber rastiye vekin.»

Damezrandina Komîsyonek Bilind ji bo nirxandina doza kesên wînda û bi darê zorê windabûyî li Sûriyê

Di 27ê Sibata 2025an de, Wezîrê Derve yê Sûriyê [Asaad Al-Shaibani](#) di axaftina xwe ya vîdyoyî de ji bo Konseya Mafên Mirovan a Neteweyên Yekbûyî avakirina komîsyoneke asta bilind ji bo lêkolîna doza kesên wînda û bi zorê wînda ragihand. Al-Shaibani got ku hikûmeta nû pabend e bi pêkanîna edaleta veguhêz û misogerkirina mafên qurbanî û kesên wînda. Li gori Al-Shaibani, hikûmetê dest bi pêkanîna tedbîran kiriye ji bo pêkanîna edaletê, di nav de destûrdayîna komîteyên lêpîrsînê yê navneteweyî bo cara yekem bo welêt, pêşwazîkirina Rêxistina Qedexkirina Çekên Kîmyewî (OPCW) ji bo serdanek ku wî wekî «dîroki» bi nav kir, û hevkarîya bi Mekanîzmaya Navneteweyî, Bêalî û Serbixwe ya ku ji hêla Neteweyên Yekbûyî ve hatî damezrandin. Wî pabendbûna hikûmetê ya ji bo lêgerîna hesabpîrsînê ji kesên berpirsiyarê tawanên berê piştrast kir. Di dawiyê de, Wezîrê Derve yê Sûriyê bang li civaka navneteweyî kir ku piştgiriye bidin hewildanên hikûmetê ji bo bidestxistina edaleta veguhêz û ji bo bidawîanîna êşên Sûriyan, ku ji 14 salan zêdetir berdewam dîkin, bixebitin.

Di destpêka Sibata 2025an de, [komeleyên](#) rizgarbûyan û malbatên girtiyan bi Serokê Sûriyeyê Ahmad Al-Sharaa re, bi amadebûna Wezîrê Derve Asaad Al-Shaibani, civînek li dar xistin da ku li ser mekanîzmayên çareserkirina pîrsgirêka girtî û windayan li Sûriyeyê nîqaş bikin. Di civînê de komek ji nûnerên rêxistinên mafên mirovan, komeleyan û malbatên qurbanîyan amade bûn. Beşdarên civînê daxwaza eşkerekirina çarenûsa windayan û eşkerekirina rastiya tiştên ku li navendên ragirtinê û cihên ragirtinê qewimîne kirin.

Beşdarên her wiha tekez kirin ku «hesabpîrsîna ji kesên berpirsiyarê bînpêkirinan mafekî nayê nîqaşkirin û şertek pêşîn e ji bo bidestxistina edaletê. Edaleta veguhêz ne tenê bi pêkhatiya xwe ya sûc ve sînordar e, lê di heman demê de reformên saziyî û bîranînê jî dihewîne.»

Di civînê de, Serok Al-Sharaa tekezî li ser pabendbûna hikûmetê bi girîngîdana mijara kesên wînda kir, û tekezî li ser pêwîstiya avakirina dezgeheke taybet ji bo çareserkirina karûbarên kesên wînda û pêşgirtina li dubarebûna bînpêkirinên berê kir. Wî her wiha tekez li ser pabendbûna hikûmetê bi do-mandina têkiliya berdewam bi malbatên kesên wînda û komeleyên qurbanîyan re kir, û pêwîstiya ku bêtir delîlên berbiçav kesên ku bi zorê wînda bûne wekî mirî neyên texmînkirin.

Beşa Destkeftiyan:

Daxuyanî û helwestên hevpar

Yekem Konferansa Cîhanî ya li ser Windakirinên Bi Zorê li Cenevreyê

Bi hevkarîya Navenda [Sûriyeyî ya Medya](#) û Azadiya Derbirînê, Rewabet beşdarî rûniştina yekem a Konferansa Cîhanî ya li ser Windakirinên Bi Zorê di 15-16ê Çileyê 2025an de li Cenevreyê bû: Release Me, Synergy, Taafi, Families for Freedom and Caesar Families. Ev konferans, ku ji aliyê Komîteya Windakirinên Bi Zorê û çend rêxistinên civaka sîvîl ve hate organîzekirin, bal kişand ser pratîka windakirinên bi zorê yê berdewam li çaralîyê cîhanê û bandora wan a giran li ser qurbanîyan, malbatên wan û civakên wan.

Di konferansê de mijarên sereke yê wekî xurtkirina mekanîzmayên lêgerîna windayan, berpirsiyariya navneteweyî ya li hember qurbanîyan, û parastina parêzvanên mafên mirovan û rojnamevanan hatin nîqaşkirin. Cîgira Komîserê Bilind ê Mafên Mirovan [Nada Al-Nashif](#) konferans bi bîranîna serbestberdana girtiyên li Sûriyê yê ku di bin rejîma Esed de bi darê zorê wînda bûbûn vekir. Al-Nashif destnîşan kir ku şert û mercên heyî yê bêtêqirariya ewlehiyê û bînpêkirinên mafên mirovan, ji bilî çanda bêceziyê, atmosferek tepeserkirinê diafirînin ku dihêle windakirinên bi zorê berdewam bikin û rê li ber lêgerîna rastî û edaletê digire.

Li kêleka Konferansa Cîhanî ya Windakirinên Bi Zorê, Izzadin Saleh, Rêvebera Cîbicîkar a Komeleya [Synergy](#) ya ji bo Qurbanîyan, di 15 û 16ê Çileyê 2025an de, bi tîmek ji Saziya Serbixwe ya Kesên Wînda li Sûriyê (IIMP), û her weha endamên komeleyên qurbanîyan û rêxistinên civaka sîvîl ên Sûriyeyê re beşdarî du civînên cuda bû. Beşdaran li ser pêşîniyên karê saziya serbixwe û planên heyî û yê pêşerojê, di nav de karê li hundirê Sûriyê, nîqaş kirin.

Roja dawî ya konferansê li [Cenevreyê](#) malbatên qurbanîyan xwepêşandan kirin, û daxwaza eşkerekirina çarenûsa hezkiriyên wan û bicîhanîna edaletê kirin.

Konferansa Diyaloga Sûrî li ser Edalet û Rastiye

Di 24 û 25ê Çîleya 2025an de, komêk ji rêxistinên civaka sîvîl, komeleyên qurbanî û rizgarbûyan, di nav wan de: Taafi, Release Me, Synergy, Caesar Families, [Families of Truth and Justice](#), Families for Freedom, Massar, û Navenda Sûrîyeyî ya Medyayê û Azadiya Derbirînê li Şamê Konferansa Diyaloga Sûrîyeyî li ser Dadwerî, Rastî û Dadperweriyê li dar xistin, ku Dadwer Khitam Haddad, Alîkarê Wezîrê Dadê yê Karûbarên Hiqûqî û Xwendinan li Sûrîyê beşdar bû.

Armanca civînê destpêkirina [diyalogeke](#) Sûrîyeyî bû ku rê li ber pêvajoyeke dadweriya veguhêz a berfireh veke ku mafên qurbanîyan û rûmeta Sûrîyeyîyan di dilê pêvajoya veguheztina siyasî û ji nû ve avakirinê de bi cih bike. Beşdaran tekez kirin ku meseleya dadmendiye li Sûrîyeyê meseleyeke neteweyî û beşdar e, û divê lêgerîna rastî û hesabpîrsînê beşek girîng a projeya avakirina pêşeroja Sûrîyeyê be.

Rêxistin û komeleyên beşdar komêk pêşniyaran amade kirin da ku ji Wezareta Dadê ya di hikûmeta nû de re werin şandin, û daxwaza pêkanîna bilez a edaleta veguhêz û dabînkirina piştgiriya pêwîst ji bo garantîkirina mafên qurbanîyan û malbatên wan kirin.

Rûniştina Guhertina Nêrînan li ser Rastî, Dadmendî û Berpirsiyariyê li Sûrîyeyê

Di 28ê Çîleya 2025an de, li ser vexwendina Komîteya Mafên Mirovan a Parlamentoya Ewropayê ya Komîteya Karûbarên Derve ya Parlamentoya Ewropayê, Navenda Sûrîyeyî ya Medya û Azadiya Derbirînê, ku ji hêla Rêveber Mazen Darwish ve tê temsîlkirin, û Komeleya Malbatên Caesar, ku ji hêla endama damezrîner Yasmin Almshaan ve tê temsîlkirin, beşdarî rûniştineke diyalogê ya bi [sênavê](#) "Danûstandina Nêrînan li ser Rastî, Dadmendî û Berpirsiyariyê li Sûrîyeyê" bûn.

Xanim Yasmin di danasîna rûniştinê de behsa vegera xwe ya bo Şamê kir, ku ev cara yekem piştî 13 salan e, û çawa hebûna malbatên qurbanîyan li Şamê ne tenê vegera şexsî ye, lê belê kiriyarek berxwedanê ye ku mafê wan piştrast dike ku dengê wan di navenda her axaftinek li ser rastî û edaletê li Sûrîyeyê de be. Almshaan banga piştgiriye ji bo rêveberiya nû kir da ku alîkariya parastina tomar, delîl û cihên veşartinê bike, û tekez kir ku pêkanîna edaletê ne tenê çareserkirina êşê ye, lê di heman demê de misogerkirina ku ev sûc dubare nebin jî ye. Wê tekezî li ser pêwîstiya piştgirikirina komeleyên qurbanîyan û rêxistinên civaka sîvîl kir, û dabînkirina çavkanî û fînansekirinê ji van rêxistinan re da ku karê wan di belgekirin, parêzvanî û dabînkirina piştgiriya psîkolojîk û qanûnî ji malbat û rizgarbûyan re baştir bikin.

Di destpêka beşdariya xwe ya rûniştinê de, Mazen Darwish bal kişand ser zehmetiyên mezin ên piştî hilweşîna zordar, di nav de zehmetiya dabînkirina edaletê ji qurbanîyan re û pêşgirtina li bêcezatiyê bi rêya pêvajoyeke dadweriya veguhêz a neteweyî ku rê li ber çalakiyên hevbeş û pêşgirtina li dubarebûna sûcan vedike, û rê li ber aştîyeke domdar vedike.

Darwish li ser çarenûsa kesên bi zorê winda û windabûyî li Sûrîyê şîrove kir, û girîngiya damezrandina desteyeke hevbeş a neteweyî-navneteweyî li ser bingeha rola avahîsaziyê ya qurbanîyan ji bo eşkerkirina çarenûsa winda û windabûyîyan bi zorê li Sûrîyê û ya Sûrîyeyîyan li derveyî Sûrîyê windabûyî tekez kir. Wî banga sêwirandina bernameyên başbûn û ji nû ve avakirinê li ser bingeha misogerkirina mafên qurbanîyan kir. Wî tekez kir ku meseleya dadmendiye li Sûrîyeyê pêşaniyeke siyasî ye ku ne kêmîr ji naskirina navneteweyî an jî baştirkirina rewşa aborî girîng e. Rêveberê Navenda Sûrîyeyî ya Medya û Azadiya Derbirînê li ser têkçûna li Sûrîyeyê û bandora wê li ser hundirê welêt û welatên herêmê hişyarî da.

Di dawiyê de, her du beşdaran bersiva hin pirsên rojnamevanan ên derbarê mijara kesên winda û edaleta veguhêz li Sûrîyeyê de dan.

Çalakiyên parêzvaniyê

Komek ji saxmanan ji Inîsiyatîfa [Tafi](#), ligel malbatên kesên bi zorê windabûyî, di 16ê Çileyê 2025an de li Şamê nobedêke hevgirtinê li dar xistin, di dema wê de wan bangewaziyek lezgîn kir ji bo bidawîkirina binpêkirinên ku piştî hilweşîna rejîmê li zindan, şaxên ewlehiyê û navendên girtinê li Sûriyê rastî wan tên. Beşdarên tekezî li ser pêwîstiya parastina cihan û pêşgirtina li destwerdana di belge û tomarên ku agahiyên li ser çarenûsa bi hezaran girti û kesên bi darê zorê windabûyî li Sûriyê di-hewînî kirin.

Di heman çarçoveyê de, [Komeleya Caesar Families](#) di 24ê Çileyê 2025an de, bi qurbanîyên îşkenceyê yên li girtigehên rejîma Esed re nobedariya piştgiriye li dar xist. Beşdarên xwestin ku sûcdar werin hesabpîrsîn û edalet pêk were, û tekez li ser pêwîstiya parastina gorên komî kirin. Komeleyê çend kesayetên bi bandor ên Sûrî vexwend da ku beşdarî merasîma nobedariyê bibin, û her weha çend dezgehên medyayê yên ku bûyer şopandî û bi malbatên qurbanîyan û kesên ku bi zorê hatine windakirin re hevpeyvîn kirin.

Di 2ê Sibata 2025an de, Komeleya Caesar Families, bi [hevkarîya](#) rêxistin û komeleyên din ên civaka sîvîl, kampanyayek parêzvaniyê bi sernavê "Zarokên Girtiyan Li Ku Ne?" da destpêkirin. Kampanyayê bang li aliyên peywendîdar di hikûmeta nû ya Sûriyeyê de kir ku çarenûsa zarokên girtiyan diyar bikin û sûcên veşartina wan di sêwîxaneyan de an pêşkêşkirina wan ji bo xwedîkirinê li derveyî Sûriyeyê lêkolîn bikin. Çalakvanên kampanyayê daxwaza rawestandina tavilê ya rêvebirên sêwîxaneyan, lêpîrsînek li ser wan û weşandina daxuyaniyek fermî kir ku encamên lêpîrsînê bi berfirehî rave bike. Beşdarên kampanyayê bang li zarokên girtiyan kirin ku bi rûpela kampanyayê re têkilî daynin.

Di 7ê Sibata 2025an de, li ser vexwendina EuroMed Rights, Komeleya Families of Truth & Justice, ku ji hêla Birêz [Anas Dello](#) ve tê temsîlkirin, beşdarî rûniştineke nirxandinê li ser Sûriyeyê bû da ku çarçoveya jeopolîtîk a qonaxa veguhêz a Sûriyeyê û îmkânên ji bo çalakiyên hevbeş ên pê re binirxîne. Rûniştina ku li Stenbolê bi beşdariya aktorên civaka sîvîl ên Sûrî pêk hat, bi encam bû ku pêşniyarên ku ji Yekîtiya Ewropayê re hatine şandin hatin pêşkêşkirin.

Ji aliyê xwe ve, Komeleya [Synergy](#) ya ji bo Qurbanîyan, ku ji aliyê Rêveberê wê yê Cîbicîkar Izzadin Saleh ve tê temsîlkirin, di 12ê Sibata 2025an de beşdarî çalakiyekê bû ku ji aliyê Înisîyatîfa Madanîyyê ve li Parîsê di bin sernavê “Edalet û Berpirsiyarî di Veguherîna Siyasî ya li Sûriyeyê de” hatibû organîzekirin. Ev bûyer li kêleka civîna wezîran a li ser Sûriyê, ku welatên Erebbî û Rojavayî beşdar bûn, bi armanca hevrêzkirina hewildanên herêmi û navneteweyî ji bo piştgiriya qonaxa veguhêz li Sûriyê pêk hat. Hejmarek ji rêxistinên civaka sivil ên

Sûriyeyî û komeleyên malbatên qurbanîyan beşdarî çalakiyê bûn. Gotûbêj li ser encamên Konferansa Rastî, Dadmendî û Wekheviyê bûn, ku ji hêla hejmarek rêxistinên civaka sivil ên Sûriyeyî û komeleyên qurbanîyan ve di 24 û 25ê Çîleya 2025an de li Şamê hatibû organîzekirin. Her wiha wan li ser dijarî û derfetên herî berbiçav ên têkildarî bidestxistina edaleta veguhêz û misogerkirina hesabdayînê di pêşeroja siyasî ya welêt de axivîn.

Wêzîrên Derve yên Sûriye û Fransayê li Parîsê civiyan

Şandeyek ji rêxistinên civaka sivil, komele û malbatên qurbanîyên Sûriyê, di nav de Komeleya [Synergy](#), Families for Freedom, Rêveberê Navenda [Sûriyê ya Medyayê](#) û Azadiya Derbirînê û Wêzîrê Derve yê Sûriyê, di 13ê Sibata 2025an de li kêleka civîna wezîran a li ser Sûriyê bi Wêzîrê Derve yê [Fransayê](#) re civiyan. Ev civîn piştî rûniştineke nîqaşê ya ku ji hêla Înisîyatîfa Madanîyyê ve li Enstîtuya Cihana Erebbî hatibû organîzekirin, bi armanca ronîkirina pêşîniyên sereke di dosyaya edalet û hesabpîrsînê de, li gorî encamên Konferansa Şamê,

pêk hat. Civînê hewl da ku piştrast bike ku helwest û pêvajoyên biryardanê yên civaka navneteweyî dengê kesên rizgarbûyî û qurbanîyan, û hewildanên aktorên civaka sivil a Sûriyeyê nîşan didin.

Di civînê de, Rêvebera Cîbicîkar a Komeleya Synergy Izzadin Saleh li ser misogerkirina edaletê ji bo qurbanîyan, bidestxistina dadperweriyê û avakirina dewletek li ser bingeha maf û hemwelatîbûna wekhev axivî. Wî tekez kir ku ji bo bidestxistina vê yekê, beşdariya qurbanîyan di dilê pêvajoya dadweriya veguhêz de pêwîst e. Salih her wiha behsa wê yekê kir ku edaleta veguhêz ne tenê bi hesabdayînê ve sînordar e, lê di heman demê de reformên sazûmanî, bîranîn, tezmînat û tazmînatên jî dihewîne.

Ji aliyê xwe ve, Komeleya Families for Freedom di navbera Çîle û Adara 2025an de, ji bo parastina mafên girtî û windayên bi darê zorê li Sûriyeyê, hewildanên xwe yên parêzvaniyê hem li herêma û hem jî li navneteweyî zêde kir. Di vê navberê de gelek çalakî û hevdîtinên girîng û cûrbicûr hatin lidarxistin. Komkarê di 23ê Çîleya 2025an de civînek bi Wezareta Karên Derve ya Sûriyeyê re li dar xist da ku ji hikûmeta nû bixwaze ku bi fermî bi Komîsyona Navneteweyî ya Kesên Winda re têkilî dayne. Di 23ê Çîleya 2025an de, wê bi Sekreterê Giştî yê NY re jî civiya da ku daxwaza tevîkirina komên qurbanîyan di plansaziya pêvajoya dadweriyê de bike, û tekezî li ser girîngiya şefafiyet û beşdariya kesên rizgarbûyî kir. Families for Freedom di 27ê Sibata 2025an de bi tîma ICMP re têkilî danî, li wir li hev kirin ku divê databaseke navendî ji bo kesên winda were damezrandin û danûstendina berdewam bi malbatan re were baştir kirin.

Li ser asta navneteweyî, Families for Freedom beşdarî rûniştina Neteweyên Yekbûyî ya li ser Mafên Zarokan bû, ku di 12ê Adara 2025an de li Cenevreyê hat lidarxistin, li wir hewildanên navneteweyî yên ji bo têkoşîna li dijî îstismara zarokan, zewaca zû û tevîkirina di şerên çekdarî de şopand, û raporên belgeyî li ser van mijaran pêşkêş kir.

Di warê pêşketinên stratejîk de, Families for Freedom hevkarîya xwe bi Navenda Navneteweyî ya Dadweriya Veguhêz re ji bo parêzvaniya mafên qurbanîyan xurt kir, bi Komîsyona Navneteweyî ya Kesên Winda û Weqfa Serbixwe ya ji bo Yekkirina Daneyan û Agahdariyê re hevkarî dest pê kir, û komxebatên navxweyî organîze kirin da ku pêşîniyên rêxistinê diyar bikin, di nav de temamkirina pêvajoya qeydkirina wê wekî saziyek fermî li Sûriyeyê.

Di 28ê Adara 2025an de, Ahmad Helmi, rêveberê Înisiyatîfa [Taafi](#), beşdarî yekemîn çalakiya alîgir a ku ji hêla Mîsyona Daîmî ya Sûriyeyê li Neteweyên Yekbûyî ve li ser edalet û hesabdayîne hate organîzekirin, li Cenevreyê bû. Ev çalakî ji aliyê Foruma Sûriyeyê û Rêxistina Dadweriya Hiqûqî ya Cîhanê ve hate organîzekirin. Wê mijarên têkildarî hesabdayîn û hevrêzkirina di navbera mekanîzmayên navneteweyî yên heyî de, wekî komîsyonên lêkolîna rastîyan û dadweriyên neteweyî ji bo misogerkirina dadweriya berfireh, nîqaş kir.

Beşdaran her wiha girîngiya pêşxistina planeke hesabdayîne ya zelal û şefaf tekezî kirin ku mafên hemû Sûriyeyîyan ên gihîştina edaletê garantî bike. Ji bilî tekez kirina rola girîng a civaka sîvîl, û pêwîstiya beşdarkirina saxmayiyên girtinê, ligel qurbanî û malbatên wan, di çekirina vîzyonek neteweyî ya berfireh ji bo edaleta veguhêz de.

Perwerde û projeyên ji bo piştgirîdayîna sedema windayan - piştgiriya ji bo malbat û mexdûran

Di navbera Cotmeha 2024an û Adara 2025an de, rêxistina Release Me, bi hevkarîya Navenda Sûriyeyî ya Medya û Azadiya Derbirînê, projeya "Rizgarbûyên Serbixwe" pêk anî, ku armanca wê bilindkirina asta jiyane û piştgirîkirina serxwebûna aborî ya jinên rizgarbûyî yên ji girtin û malbatên kesên winda, ku ji hêla jinan ve tene rêvebirin, li deverên bajarên Efrîn, Selqîn, Armanaz û Îdlîbê yên li Sûriyeyê bû.

Projeyê, ji bilî jinên ciwan ên ji malbatên kesên bi zorê winda, jinên ku ji binçavkirinê sax filitîne û seroka

malbatên kesên winda bûn jî hedef girt. Hewl da ku ewlehiya wan a aborî û civakî baştir bike û ji bo fêrbûn, derbirîn û pêşxistina kapasîteyê cihên ewle ava bike.

Çalakiyên projeyê bi rêya bernameyê perwerdeyê ya ku deh rûniştinên pratîkî pêk dihat û gelek mijar vedihewîne, li ser bihêzkirina aborî ya jinan bûn. Ji bo pêdiviyên ku piştî hilweşîna rejîmê derketin holê, da ku alîkariya jinên karsaz bikin ku berhemên xwe li bazarên herêmî yên ku hîn jî lîreya Sûrî bikar tînin bifroşin, rûniştinên zêdetir li ser mijûlbûna bi rêjeya danûstandinê hatin zêdekirin.

Encamên perwerdeyê di warê rêxistinkirina hesaban û plansazkirina çalakiyên kîrûbirrê de pêşkeftînek girîng di nav beşdaran de nîşan dan. Wan her wiha eleqeyek cidî nîşan dan ku projeyên xwe berfireh bikin û kalîteya hilberînê baştir bikin. Projeyê bandorek erênî li ser beşdaran kir, ne tenê ji hêla jêhatiyên aborî ve, lê di heman demê de di zêdekirina baweriyê bi xwe û xwe-îfadekirinê de jî, nemaze di nav keçên ciwan ên ji malbatên kesên bi zorê hatine windakirin de.

Ji bo piştgiriya malbatên kesên winda li Sûriyeyê, [Komeleya](#) Families of Truth & Justice di navbera Çile û Adara 2025an de ji 141 malbatên kesên winda re xizmetên hiqûqî peyda kir. Di vê çarçoveyê de, du rûniştinên hişyariyê hatin [organîzekirin](#), ku 20 xizmên qurbanîyan beşdar bûn, û bal kişandin ser diyardeya şantaj û diziyê ku malbat dema ku hewl didin çarenûsa hezkiriyên xwe bibînin pê re rû bi rû dimînin. Tîma hiqûqî ji bo ku beşdar nekevin ber sextekariyê, şîret û rêberî da wan.

Komeleyê her wiha sê rûniştinên piştgiriya qanûnî li Tirkîyeyê ji bo malbatên penaberên Sûriyeyî yên wînda li dar xistin, bi armanca ku ew bi qanûnên Tirkîyeyê werin aşnakirin û gihîştina wan a xizmetên ku hikûmet ji penaberan re peyda dike hêsan bikin. 70 kesan, ku piraniya wan rasterast ji erdhejên dawî bandor bûne, ji van rûniştinan sûd wergirtin.

Di heman çarçoveyê de, şêwirmendê hiqûqî yê Families of Truth & Justice bersiva 51 şêwirmendiyên hiqûqî da, ku bi şexsî an bi rêya telefonê hatine pêşkêş kirin. Ev şêwirmendî li ser pirsgrêkên ku malbatên kesên wînda pê re rû bi rû dimînin sekinîn, û ew li ser gavên qanûnî yên guncaw ji bo çareserkirina dozên wan hatin rêber kirin.

Ji aliyê belgekirinê ve, tîma Komeleyê 225 haletên nû yên windakirina bi darê zorê li Efrîn, Îdlib û Tirkîyeyê belge kir. Ev doz di çarçoveya hewldanên berdewam ên Komeleyê de ji bo eşkerekirina rastiye û pêkanîna edaletê, di nav databasa fermî ya Komeleyê de hatin tomar kirin.

Ji 1ê Çileyê Paşîn heta 31ê Adara 2025an, Komeleya Good Seed rêzeçalakiyên piştgiriya psîkolojîk pêk anîn ku kur û keçên girtî û kesên bi zorê wînda li Sûriyê hedef girtine. Di nav wan de Çalakiya Bîranîna Erênî jî hebû, ku ji destpêka Çileyê heta 16ê Adara 2025an dom kir, û 20 zarok hedef girt ku li du koman dabeş bûn, bi heşt rûniştinan ji bo her komê. Armanca çalakiyê ew e ku zarok wêneyek erênî li ser welat û çanda xwe ava bikin, hesta serbilindiyê xwe bi aîdiyet û nasnameya xwe zêde bikin, û li her deverê ku lê bin baweriya xwe bi nirx û rola xwe bînin.

Komeleyê çalakiya mûmên bîhnxweş ji 1ê Çileyê 2025an heta 21ê Adara 2025an pêk anî, û 20 zarokên girtiyan di 12 rûniştinan de beşdar bûn.

Ev çalakî beşek ji çarçoveyek berfirehtir a piştgiriya psîkososyal bû, ku armanc ew bû ku baweriya zarokan bi xwe zêde bike û cîhek ewle peyda bike ku ew tê de xwe piştgiri û qebûlkirinê hîs bikin. Bi saya vê çalakiyê, zarokan fêr bûn ka meriv çawa bi destên xwe mûmên bîhnxweş çêdike, û li ser materyalên ku têne bikar anîn, rêjeyên rastîn, giranî û germahiyan pêwîst fêr bûn.

“Good Seed” di navbera 1ê Sibata û 31ê Adara 2025an de, bi beşdariya 20 zarokan, kur û keçên girtiyan, di neh rûniştinan de çalakiyek şanoyê li dar xist. Armanca vê çalakiyê ew bû ku têkiliya di navbera zarokan, malbatên wan û civaka wan de, li ser bingeha qebûlkirina hest û pêdiviyên wan, bi dabînkirina amûrên bibandor ji bo xwe-îfadekirinê, xurt bike.

Bi ji nû ve destpêkirina çalakiyên Projeya Piştgiriya Komeleya Qurbaniyên Ewropî di destpêka Sibata 2025an de, Komeleya Massar dest bi pêkanîna planeke ragihandinê ya stratejîk bi malbatên kesên ku di destê DAIŞê de wînda bûne kir. Komeleyê di 26 û 28ê Adara 2025an de li Reqa, Dêra Zorê, herêma Şeytatê, Eyn el-Ereb/Kobanî, Urfayê û Ezazê du rûniştin bi 50 beşdaran ji malbatên kesên ku di destê DAIŞê de wînda bûne, bi rêya Zoomê lidar xist.

Di rûniştina yekem de li ser çarçoveyên cûda yên revandin û windabûnê ji aliyê DAIŞê ve li gorî herêmên kontrola wê yên berê li Sûriyeyê nîqaş hatin kirin. Di dema nîqaşê de, malbatên kesên wînda yên beşdar ezmûnên xwe yên derbarê rewşên revandinê li deverên wan de parve kirin. Di rûniştina

duyemîn de bandora guhertinên siyasî yê dawî li ser mijara kesên ku ji aliyê DAIŞê ve li Sûriyeyê hatine revandin hate nîqaşkirin. Beşdaran Danezana Destûrî bi awayekî erênî nirxandin, û nîqaşeke berfireh li ser madeya 19 kirin. Lêbelê, wan hestên tevlihev li ser xwezaya veguherîna siyasî li Sûriyeyê, îhtîmala vegera tundûtûjîyê, û îhtîmala cudakariya di navbera pîrsgirêkên mafên mirovan de di çarçoveya pêvajoya edaleta veguhêz de li Sûriyeyê anîn ziman.

Ji aliyê xwe ve, Înisyatîfa Taafi, bi hevkarîya Women Now, di 30ê Adara 2025an de bernameyek piştgi-riya psîkolojîk a taybet da destpêkirin, ku armanc dike jin û mêrên ku ji girtinê rizgar bûne, wekî gawek ji bo kêmkirina bandorên kûr ên psîkolojîk ên ku ji ber salên girtinê û ezmûnên trawmatîk mane.

Bername rûniştinên piştgi-riya psîkolojîk ên takekesî û komî dihevine, ku ji hêla pisporên lîstîkên psîkolojîk û tenduristiya derûnî ve têne çavdêrîkirin. Bername her wiha li ser afirandina hawîrdorek ewle û xwedîderketî disekine ku beşdaran dihele ku hest û ezmûnên xwe bêyî tirs an dadbarkirinê îfade bikin. Armanc ew e ku rûniştinên piştgi-riya psîkolojîk amûrên pratîkî ji beşdaran re peyda bikin da ku bi bandorên trawmayê re, wek fikarên domdar, bîranînên berê, hestên tenêtiyê, û xirabûna xew an jî rewşa giyanî re mijûl bibin. Ji bilî xebata ji bo baştirkirina jêhatîyên li hember zehmetiyan û xurtkirina hesta aramiya psîkolojîk û aîdiyetê, bi rêya danûstandina ezmûnan û piştgi-riya hevbeş di navbera beşdaran de.

Ev belge bi desteka dêranê ji aliyê Yekîtiya Ewropê hatiye amadekirin. Çerîya vê belgeyê temamen di bersîbiya Navenda Sûrî ya Ragihandîna Azadiya Ragihandinê de ye û bi hîç şêkilî nikare bê wate kirin ku diyar dike rewşê Yekîtiya Ewropê.

المركز السوري للإعلام وحرية التعبير
Navenda Sûriyayî ya Ragihandinê û Azadiya Derbirinê
Syrian Center for Media and Freedom of Expression